
POJEM A TERMINOLOGIE „STÁVKY“ VE FRANCOUZŠTINĚ VE SROVNÁNÍ S ČEŠTINOU

Pierre Brouland, Zora Kidlesová*

Úvod

Jedno z nejrozšířenějších klíšé o Francii říká, že Francouzi mají ve velké oblibě stávku jako prostředek k prosazování svých zájmů. Je třeba popravdě říci, že země bývá zmítána velkými sociálními bouřemi, které paralyzují prakticky celou zemi – jako příklad uveďme hnutí v květnu 1968, jehož se účastnilo 7 milionů stávkujících, nebo to z roku 1995, kdy účastníků bylo přibližně 5,5 milionu. Oproti jiným evropským zemím jsou stávky ve Francii doprovázeny násilnostmi, které i přes jejich víceméně symbolický charakter jsou jevem dostatečně známým v ostatních průmyslově vyspělých zemích: zadržování ředitelů podniků, ničení zásob nebo strojů, vyplnění veřejných budov (radnice, prefektury, finanční úřady apod.). Mezi další zvláštnosti stávky po francouzsku je pořádání průvodů, které zaplňují ulice skandujícími demonstranty. Ve Francii existuje skutečná stávková kultura, jež dala vzniknout v průběhu staletí neobyčejně bohatému slovníku, který v této studii nabízíme.

Historie pojmu a slova

Samotné slovo *grève* (stávka) se prosadilo do slovníku v polovině 19. století s významem „úmyslné zastavení práce“, jiné výrazy pocházejí ze středověku a jsou používány dodnes. Nejstarší používané slovo je *coalition* (sdružování), vyskytující se již ve starověkém právníkém textu *Coutume de Beauvais* (Zvyky z Beauvais) z roku 1283, podle něhož bylo sdružování trestáno pokutou a vězením¹.

Na přelomu 15. a 16. století se objevuje slovo *tric*², které pochází z němčiny *Streik*. Anglický výraz *Strike* má stejný etymologický původ. Obě slova se objevují ve stejné době a pravděpodobně jde původně o onomatopoický výraz, který používal tiskařský dělník, když chtěl vyzvat své kolegy, aby zastavili práci a šli na skleničku. Většina tiskařských dělníků pracujících ve Francii mezi lety 1460–1550 totiž pocházela

---

* Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů (Brouland@vse.cz, kidle@vse.cz).
Příspěvek vznikl v rámci interního grantového projektu VŠE v Praze (IGA F2/52/2014 – Terminologie
pracovního práva a práva sociálního zabezpečení ve francouzštině).

1 «Et tenir ceux qui se coalisent en longe prison et drestroite, et quand ils ont eu longue peine de prison, on pot lever de cascunne personne soixante sous d'amende.» (Philippe de Beaumanoir : *Coutumes de Beauvaisis*, 1283, édité par A. Salmon, 2 vol., Paris 1899).

2 *Tric*: *Signal que font les ouvriers imprimeurs pour quitter le travail en masse et aller boire. Dictionnaire de l'Académie, 1694.*

z Německa. Význam slova se velmi rychle změnil na úmyslné zastavení práce. V tomto smyslu je třeba chápat událost *grand tric de Lyon* (velká lyonská stávká) z roku 1539. Připomeňme, že Lyon byl v té době hlavním městem francouzského knihtiskařství. Ve městě pracovalo více než 800 tiskařských dělníků, většinou německého původu. V citovaném roce 1539 došlo k všeobecnému zastavení práce v délce čtyř měsíců. Spor se dostal před senešala (nejvyšší sudí). Zájmy svých kolegů hájilo před soudem pět tovaryšů a deset mistrů vystupovalo jménem bratrstva majitelů. Stížnost tovaryšů obsahovala tři body: 1. Protest proti snížení mezd; 2. Žádost moci pracovat i během některých svátků; 3. Stížnost na zaměstnávání velkého množství učňů.³ Rozsudek byl vynesen 31. července. Senešal, odvolávaje se na veřejný zájem, vyslovil zákaz sdružování více jak pěti dělníků; sdružování bylo zakázáno pod trestem pokuty a vyhoštění; bylo zakázáno nosit zbraň a ohrožovat učně a tovaryše, kteří se neúčastní stávk. Mistři byli oprávněni zaměstnávat učně bez omezení, byli ovšem vyzváni, aby poskytovali dělníkům stejné množství stravy jako před pěti, šesti lety. O několik týdnů později, v srpnu 1539, zrušil František I. svým nařízením *Ordonnance de Villers-Cotterêts* právo na sdružování v celé Francii (článek 191 a 192)⁴ pod hrozbou konfiskace majetku. Toto nařízení bylo doplněno *l'Édit de Gaillon* v roce 1571, který výslovně zakazoval *tric*. Při porušení ediktu byl mistr oprávněn strhnout ze mzdy částku odpovídající způsobené škodě. Je třeba dodat, že mezitím došlo k zastavení práce tiskařských dělníků, a sice v Paříži v roce (1541 a 1562) a v Lyonu (1543, 1544, 1556 a 1570). V 17. století změnilo postupně slovo *tric* význam a posléze se jím označovala schůze nebo shromáždění⁵. Slovo definitivně zmizelo ze slovníku v polovině 18. století.

Slovo *coalition* bylo nadále používáno i za Francouzské revoluce a v období Prvního císařství stejně jako v období Ancien Régime (absolutistický vládní režim v 17. a 18. století). Zákon *Le Chapelier* z června 1791 prohlásil sdružování za trestný čin. Jeho ustanovení přešla do zákona z 12. dubna 1803 o pracovních předpisech v manufakturách a dílnách, který obnovil zákaz dělnického sdružování. Trestný čin sdružování byl potvrzen v člancích 414 a 415 trestního zákoníku z roku 1810.

Ve stejnou dobu se začalo v argotu pařížských dělníků objevovat slovo *grève* ve významu úmyslného a domluveného přerušení práce. Poprvé se slovo s tímto významem objevilo v jednom z článků publikovaném v *Moniteur impérial* ze 14. září 1805⁶. Autor dal slovo do uvozovek a vysvětlil jeho význam.

Slovo *grève* má velmi dlouhou historii. Základem je ve vulgární latině slovo *grava* (písek), které dalo základ také francouzskému *gravier*, které původně označovalo pláž; tento význam se objevil ve 12. století a je stále používán. Slovník *Le Robert* uvádí, že

3 Soudeille 1948.

4 «*Nous défendons à tous lesdits maîtres, ensemble aux compagnons et serviteurs de tous mestiers, de ne faire aucunes coalitions ou assemblées grandes ou petites, et pour quelque cause ou occasion que ce soit, ni faire aucunes monopoles, et n'avoir ou prendre aucune intelligence les uns avec les autres du fait de leur mestier, sur peine de confiscation de corps et de biens.*» *Ordonnance de Villers-Cotterêts*, Paris, 1539.

5 «*C'est sur les six heures que se fait le tric de cette promenade, et les moins mal en ordre vont se produire dans ces magnifiques jardins.*» *L'Ambigu d'Auteuil ou les vérités historiques*, 1719. Sans nom d'auteur ni d'éditeur.

6 *Le Moniteur impérial*, 14 septembre 1805, p. 4, colonne B.

grève je „*un terrain plat formé de sable, de graviers, au bord de la mer ou d'un cours d'eau*“ (plocha na břehu moře nebo vodního toku pokrytá pískem a drobným štěrkem). Ve 12. století dal Ludvík VII. zřídit v Paříži na břehu Seiny veřejné prostranství. V ediktu, který v této souvislosti vydal, bylo stanoveno, že místo zůstane volné a že zde nebudou vystavěny žádné budovy. Náměstí se okamžitě stalo místem, kde se konaly jak veselice organizované městem, tak i popravy. Od roku 1357 se místo stalo sídlem pařížské radnice (dnes *Place de l'Hôtel-de-ville*, starší název – *Place de Grève*). Od 13. století se stává shromaždištěm pařížských dělníků ucházejících se o práci. V knize *Le livre des métiers*, která v roce 1261 z příkazu tehdejšího pařížského „starosty“ (*prévôt*) Etienna Boileau popisuje právní zvyklosti korporací, je uveden výraz *faire grève* ve významu „hledat práci“. V tomto významu se výraz používá až do konce 18. století. Slovo se nakonec ustálilo jako výraz pro místo, kde se najímají dělníci na práci. Význam byl silně pejorativní a i dnes označuje situaci, stále aktuální v zemích tzv. třetího světa, kdy se lidé bez kvalifikace shromažďují na určitém místě s cílem najít alespoň na den práci. V tomto významu slovo používá Denis Poulot ve svém románu *Le Sublime*, popisujícím život proletářů na konci Druhého císařství, který inspiroval Emila Zolu při psaní románu *L'Assomoir* (Zabiják)⁷.

Jak jsme již výše uvedli, od roku 1800 dostává slovo *grève* v argotu pařížských dělníků význam, který platí dodnes (tj. hromadné/kolektivní přerušení práce). Trvalo ovšem nějakou dobu, než se tento význam ujal a rozšířil. Do 40. let 19. století byl výskyt spíše výjimečný. Do širšího povědomí se dostal až v letech 1840–1845. Konec Červencové monarchie je totiž obdobím silných sociálních tenzí. V roce 1840 byla pařížská aglomerace paralyzována více než sto třiceti stávkami, jejichž důvody byly politické i sociální. Hnutí se rozšířilo také na venkov. Je zajímavé, že úřady hovoří v souvislosti s tímto „požadavkovým hnutím“ o sdružování (*coalition*), či přesněji o tzv. útočném sdružování (*coalition offensive*)⁸, zatímco dělníci používali *grève* a zrodily se výrazy jako *grève générale* (generální stávka) a *comité de grève* (stávkový výbor)⁹. Hnutí 40. let 19. století se výrazně lišilo od hnutí let 1820–1830, která měla spíše charakter konfliktů uvnitř korporací, jako například povstání *canuts* (lyonští tkalci hedvábí). V roce 1840 se objevuje nový typ konfliktů spojených s průmyslovou revolucí. Tím se vysvětluje stále častější použití termínu *grève* v dnešním významu, které nakonec vstoupilo i do právního jazyka v období Druhého císařství v zákonu

7 «Une des grèves les plus curieuses de Paris est celle qui se tient rue Vaucanson, au coin de la rue Réaumur» «C'est pas possible, il prend ses ouvriers à la grève ce gâche-métier là!» Poulot D.: *Le Sublime*, Paris, 1872, 2e édition, p. 136.

8 «La coalition des mineurs de Rive-de-Gier, a pris beaucoup d'extension et présente des caractères inquiétants pour la tranquillité publique. Le nombre des coalisés s'est beaucoup accru et on assure que des vociférations et des menaces de mort contre les Directeurs des compagnies se sont fait entendre.» (Rapport du Préfet de la Loire au Ministre de l'Intérieur en date du 26 février 1840).

9 Adam 1981: 54.

z roku 1864, který povolil za jistých podmínek stávky¹⁰: „Článek I: Právo na stávku je přiznáno každému zaměstnanci v soukromém sektoru, pokud *dodržuje základní práva a svobody dle zákonů Císařství. Každá stávka musí být oznámena a řádně zaregistrována na prefektuře, v místě sídla daného podniku. Ohlášení stávky musí být zveřejněno v oficiálním věstníku počínaje dnem registrace, jinak bude stávka neúčinná.*“

Povšimněme si nicméně, že dotyčný zákon neposkytuje právní definici stávky, což umožnilo restriktivní výklad. Stávka tedy znamená vždy porušení pracovní smlouvy a jako taková může mít za následek propuštění stávkujícího zaměstnance nebo zásah pořádkových/ozbrojených sil, například v případě okupační stávky. Státním úředníkům a zaměstnancům státních podniků je právo na stávku upřeno. Tato zákonná úprava zůstane v platnosti prakticky beze změny až do osvobození v roce 1944.

Preambule Ústavy z roku 1946¹¹, kterou poté přejala Ústava z roku 1958, stvrzuje existenci práva na stávku a rozšiřuje ho i pro státní úředníky a zaměstnance státních podniků. Tato Preambule Ústavy, stejně jako zákon z roku 1864, neuvádějí žádnou právní definici pojmu „stávka“. Tato úloha připadá judikatuře Kasačního soudu (pro zaměstnance v soukromém sektoru) a Státní radě (pro státní zaměstnance). Uvedené instituce poskytly čtyři definice pojmu stávka: „*modalité de défense des intérêts professionnels*“¹², (způsob obrany zájmů zaměstnanců), „*Cessation concertée du travail en vue d'appuyer des revendications professionnelles déjà déterminées auxquelles l'employeur refuse de donner satisfaction*“¹³, (Domluvené přerušení práce s cílem podpořit stanovené zaměstnanecké požadavky, které zaměstnavatel odmítá přijmout), „*Arrêt de travail concerté dans le but d'obtenir une amélioration des conditions de travail*“¹⁴ (Domluvené přerušení práce s cílem dosáhnout zlepšení pracovních podmínek), „*Arrêt collectif et concerté du travail en vue d'appuyer des revendications professionnelles*“¹⁵ (kolektivní a domluvené přerušení práce s cílem podpořit požadavky zaměstnanců). Všimněme si v různých definicích těchto tří aspektů:

1. Stávka je hromadné zastavení práce. Zastavení práce musí být úplné. Zpomalení pracovní činnosti nebo její neobvyklé vykonávání není stávka. V takovém případě se jedná o nedodržení pracovní smlouvy a zaměstnavatel může takové zaměstnance postihnout. Zastavení práce musí být kolektivní akt. Právo na stávku můžeme považovat za *individuální právo každého pracovníka*,

10 «Article I : Le droit de grève est reconnu et autorisé pour tout salarié de droit privé, tant qu'il respecte les libertés et droits fondamentaux reconnus par les lois de l'Empire.

Toute grève devra être signalée et régulièrement enregistrée à la préfecture dont dépend le siège de l'établissement concerné.

Il devra être fait mention de tout dépôt de grève dans les journaux d'annonce légale répondant du ressort de la juridiction administrative, à compter de la date d'enregistrement, à défaut de rendre la grève dénuée d'effets.»

11 Art. 7 du préambule: «Le droit de grève s'exerce dans le cadre des lois qui le réglementent.»

12 Conseil d'État, 28 juin 1951.

13 Cour de cassation, Chambre sociale, 3 octobre 1963.

14 Cour de cassation, Chambre sociale, 21 mars 1973.

15 Cour de cassation, Chambre sociale, 23 octobre 2007.

které však může být uplatněno pouze hromadně. Pouze malá část zaměstnanců může využít svého práva na stávku.

2. Stávka musí být domluvená. Stávce musí předcházet shromáždění zaměstnanců. Zaměstnanci soukromého sektoru nemají povinnost stávku ohlásit.
3. Stávka se vyhláší na podporu požadavků, se kterými je zaměstnavatel již seznámen. Za zaměstnanecké požadavky jsou považovány: mzdové požadavky, požadavky týkající se pracovních podmínek, výkonu odborového práva nebo obrany zaměstnání.

Kasační soud i Státní rada považují „každou stávku v zásadě za legální při neexistenci zákonné úpravy nebo nařízení stanovujících přesně, v jakém případě se jedná v případě přerušení práce o stávku“¹⁶. Ve skutečnosti je právo na stávku regulováno pouze pro zaměstnance státní správy (státní úředníci, pracovníci veřejné správy, zaměstnanci veřejného sektoru). Pokud jde o soukromý sektor, právo na stávku je především judikатурní.

3. Lexikální prostředky

3.1. Grève ve spojení se slovesem

3.1.1. Sloveso + grève

<i>être en grève, se mettre en grève</i>	<i>být ve stávce, vstoupit do stávky</i>
<i>faire (la) grève</i>	<i>stávkovat</i>
<i>décider une grève</i>	<i>rozhodnout o stávce</i>
<i>appeler à une grève</i>	<i>vyzývat ke stávce</i>
<i>décréter, annoncer, proclamer une grève</i>	<i>vyhlásit stávku</i>
<i>déclencher une grève</i>	<i>zahájit, spustit stávku</i>
<i>poursuivre, continuer une grève</i>	<i>pokračovat ve stávce</i>
<i>reconduire une grève</i>	<i>obnovit stávku, pokračovat ve stávce</i>
<i>briser, casser une grève</i>	<i>porušit, přerušit stávku</i>
<i>appuyer, soutenir une grève</i>	<i>podpořit stávku</i>
<i>inciter une grève</i>	<i>podnítit stávku</i>
<i>renoncer à une grève</i>	<i>upustit od stávky</i>
<i>mettre fin à une grève</i>	<i>ukončit stávku</i>

16 Tract de SUD Education, 2006.

3.1.2. Grève + sloveso

<i>la grève est lancée</i>	<i>stávka je zahájena</i>
<i>la grève a éclaté</i>	<i>stávka vypukla</i>
<i>la grève a lieu</i>	<i>stávka se koná</i>
<i>la grève se déroule</i>	<i>stávka se odehrává</i>
<i>la grève se prolonge, dure</i>	<i>stávka trvá</i>
<i>la grève affecte, frappe, touche, compromet</i>	<i>stávka postihuje</i>
<i>la grève prend fin, s'achève, se termine</i>	<i>stávka končí</i>

3.2. Grève ve spojení s přídavným jménem (označuje druhy stávek a kombinace více druhů stávek)

- grève licite* (stávka se pohybuje v mezích stanovených právem daného státu) → *legální stávka* *grève illicite* (stávkou dochází k porušení právního řádu; o tom, zda stávka je či není v souladu se zákonem, rozhoduje soud) → *nelegální stávka*
- grève carrée* (tímto termínem se označuje stávka trvající maximálně 24 hodin, která se dále neprodlužuje) → čtyřadvacetihodinová stávka
- grève illimitée* (není stanoven konec stávky) → časově neomezená stávka
- grève reconductible*¹⁷ (označuje stávku, která se pravidelně obnovuje na schůzi členů závodní odborové organizace nebo odvětvové organizace) → *pravidelně se opakující stávka (lze ji obnovit, opakovat)*.
- grève partielle* (nepracují jen určité skupiny zaměstnanců, například některé provozy) → částečné přerušení práce
- grève totale* (všichni zaměstnanci daného zaměstnavatele nevykonávají práci) → úplné přerušení práce
- grève massive* → *hromadné přerušení práce*
- grève générale* (všeobecná stávka zahrnující téměř celou danou oblast, např. město, region či stát. Jejím cílem je ochromit hospodářství a donutit tak politické představitele ke splnění požadavků¹⁸) → *všeobecná/generální stávka*
- grève solidaire* (zaměstnanci stávkují na podporu požadavků jiných stávkujících) → *podpůrná stávka*
- grève politique* (stávky tohoto druhu probíhají v dobách změn režimů, hlubokých ekonomických krizí, často v podobě generální stávky) → *politická stávka*
- grève tournante*/syn. *grève articulée* (dostávkuje-li jedno pracoviště, okamžitě začne stávkovat jiné) → *navazující/ štafetová stávka*

¹⁷ «La *grève reconductible* doit être décidée, reconduite et organisée par les travailleurs et les travailleuses en lutte réunis en assemblée générale d'établissement ou, à défaut, de secteurs.» (Adam 1981: 54).

¹⁸ «La *grève générale* est une révolution de partout et de nulle part.» (Pelloutier F. et Girard H.: *Qu'est que la grève générale*, Paris, 1895, p. 6).

grève sauvage → *divoká stávka*¹⁹ (předem neschválená odbory)

grève surprise/syn. *sans préavis* (Tento typ stávky je ve veřejném sektoru nezákonný. Ohlášení musí být provedeno pět pracovních dní před vypuknutím). → *neohlášená stávka*

grève perlée (zaměstnanci odmítají plnit některé povinnosti vyplývající z jejich pracovní smlouvy. Pracovní aktivita je zpomalena, ale ne zcela zastavena). Nejde o stávku ve smyslu definovaném zákonem a jako taková je ve Francii nelegální → *administrativní obstrukce*

grève professionnelle / syn. *de métier* → *oborová stávka*

3.3. Grève ve spojení s podstatným jménem

3.3.1. Grève + podstatné jméno (označuje druhy stávek)

grève d'autosatisfaction označuje stávku za uspokojení konkrétního požadavku; zaměstnanci odmítají pracovat v sobotu, stávkují právě v ten den (ve Francii je nezákonná) → *samostatná stávka*

grève d'avertissement, de harcèlement krátkodobá stávka na podporu jednání o kolektivní smlouvě.²⁰ → *výstražná stávka*

grève de la faim (syn. *jeûne de protestation*) dlouhodobé odmítání stravy s cílem upozornit veřejné mínění na určitou situaci nebo požadavek. Na počátku 20. století používaly tento způsob protestu anglické sufražetky a ve 20. letech 19. století tuto metodu zpopularizoval Mahátma Gándhí, jeden z největších politických a duchovních vůdců Indie a indického hnutí za nezávislost. → *(protestní) hladovka*

grève de solidarité stávka probíhající v jiném podniku na podporu požadavků podniku ve stávce → *podpůrná stávka*

grève du (des) ventre(s) forma protestu, kdy ženy se odmítají stát matkami. Objevila se na konci 19. století v anarchistických kruzích a dostala se do širšího povědomí v roce 1908 díky knize Fernanda Kolneyho. → „*stávka lůna*“

grève du zèle (syn. *grève bouchon*) probíhá tím způsobem, že zaměstnanec vykonává své úkoly s přehnanou pečlivostí, postupuje podle předpisů do nejmenšího detailu, striktně dodržuje všechny závazné normy (například celník prohlíží každé auto, které přejíždí hranici a tím se tvoří kolony) → *pasivní rezistence*

grève sur le tas (syn. *grève avec occupation du lieu de travail*) označuje druh stávky, kdy stávkující jsou přítomni na svých pracovních místech → *okupační stávka (stávka v sedě)*

19 „Carcassonne: poté, co jeden žák hodil kamenem po učiteli tělesné výchovy, jeho kolegové spontánně odmítli vyučovat. Představitel školského úřadu prohlásil, že se jedná o *divokou stávku* a zneužití práva na stávku.“ (L'Indépendant, 15 février 2014).

20 «La *grève d'avertissement* des personnels de santé observée les 27 et 28 mai dernier n'a pas attiré l'attention du gouvernement» (Le Monde, 18 octobre 2010).

3.3.2. Podstatné jméno + grève (výrazy související se stávkou)

briseur de grève (zast. syn. *jaune*) → *stávkokaz* podle francouzského zákona nesmí zaměstnavatel v průběhu stávky přijímat náhradou za účastníky stávky na jejich pracovní místa jiné zaměstnance. Výraz *un jaune* jako synonymum *briseur de grève* byl hojně používán na přelomu 19. a 20. století. Jeho etymologie je nejasná, toto slovo ovšem pravděpodobně pochází ze Spojených států amerických, a to konkrétně z Kalifornie, kam zaměstnavatel nechal v roce 1860 dovézt dělníky z Číny, aby nahradili stávkující americké dělníky²¹. Někteří historikové se přiklání spíše k názoru, že původ slova *jaune* (sírová žlut, žlutá barva) je odvozen z události v Izieux (département de la Loire), kde propukla stávka v místní barvírně. Dělníci najatí zaměstnavatelem jako náhrada za stávkující zaměstnance neměli oblečení napuštěné sírovým prachem, byli proto hned odhaleni a označeni za stávkokaze

comité de grève orgán pověřený organizací stávky a vyjednáváním se zaměstnavatelem. Demokratický orgán, který se skládá z pracovníků zvolených a odvolatelných valnou hromadou stávkujících. Jedná se o reprezentativní orgán stávkujících.²² → *stávkový výbor*

piquet de grève skupina stávkujících shromážděná před vchodem na pracoviště. Rozlišuje se „*piquet de masse*“ (masová stávková hlídka), která má za úkol naverbovat co největší počet stávkujících do hlídek na podporu požadavků stávkujících a „*piquet volant*“ (létající stávková hlídka), která se pohybuje na pracovišti s cílem způsobit podniku co nejvíce potíží. Podle rozsudku Kasačního soudu jsou stávkové hlídky zákonné, „*pokud neohrožují svobodu práce a nevytvářejí nátlak na pracovníky, kteří se stávky neúčastní.*“²³ → *stávková hlídka*

préavis de grève podle platného francouzského zákona musí být ve veřejném sektoru každá stávka předem ohlášena jedním odborovým svazem nebo více odborovými svazy. Ohlášení musí být předáno vedení podniku nejpozději pět dní před začátkem stávky. Konání stávky musí být zdůvodněno a ohlášení musí obsahovat cíl, kterého má být dosaženo (zlepšení bezpečnosti práce, pracovní doba, mzdy apod.). Nařízení se netýká odborů v soukromých podnicích. Zaměstnavatel tudíž nemusí být předem upozorněn na zastavení práce, ale musí být před vypuknutím stávky informován o požadavcích, jinak by byla stávka prohlášena za nezákonnou. Způsob informování není stanoven, musí ovšem o něm existovat důkazný materiál. → *předběžné oznámení stávky*

secours de grève (syn. *fonds de grève/caisse de grève*) dávky vyplácené stávkujícím jako náhrada za ušlý zisk. Zdroje pocházejí ze sbírek nebo fondu odborové organizace. → *stávkový fond*

²¹ Tournier 1984: 125 a další.

²² *Le Figaro*, 29 mai 2014.

²³ Cour de cassation, Chambre sociale, 16 mai 1989.

3.4. Derivace od substantiva *grève*

Sloveso *grèver* ve významu „stávkovat“ bylo v letech 1840–1850 používáno velmi sporadicky, stejně tak jako podstatné jméno *gréveur* ve významu „stávkující“. Později se však jako subjekt stávky prosadil termín *gréviste*, který se objevuje už ve dvacátých letech 18. století. Jako sloveso se používá opis *faire grève*.

3.5. Synonymní výrazy pro „stávku“

débrayage → *krátkodobé přerušení práce* (zastavení práce na dobu kratší než 24 hodin²⁴)

mouvement social → *sociální nespokojenost* (eufemismus používaný v tisku²⁵)

journée d'action → *den boje za sociální požadavky*²⁶

lutte sociale → *sociální boj*²⁷

lock-out (angl.) zastavení provozu ze strany zaměstnavatele, opak stávky → *vyluka* (ve Francii je zakázána od 1941 vichistickým režimem, u nás je upravena zákonem o kolektivním vyjednávání²⁸)

trêve sociale mediálně zveřejněná hrozba stávkou, aniž by došlo k přerušení výkonu práce → *stávková pohotovost*

Závěr

I když ke stereotypům je třeba přistupovat opatrně jako k něčemu, co deformuje skutečnost, zdá se, že obraz Francouze jako notorického účastníka stávek není zcela od věci. Podle agentury EUROSTAT se v roce 2013 prostávkovalo ve Francii v průměru 130 dní na 1000 pracujících (evropský průměr činí 23 dní). Na rozdíl od většiny evropských zemí je právo na stávku ve Francii velmi málo právně ošetřeno. Zatímco v Česku, Německu i Itálii mohou vyzvat ke stávce pouze odborové organizace, ve Francii taková povinnost neexistuje a stávkovat může začít každý zaměstnanec. Ohlášení stávky není povinné; i minoritní část zaměstnanců může vyhlásit stávku, i když většina nesouhlasí. V Česku zaručuje právo na stávku *Listina základních práv a svobod* za podmínek stanovených zákonem. V českých právních předpisech je stávka (jako částečné nebo úplné přerušení práce) ošetřena zákonem č. 2/1991 sb. o kolektivním vyjednávání (pokud

24 «Les syndicats ont décidé **un débrayage** de deux heures chez Renault.»

25 **Mouvement social** à la SNCF: «Nous continuerons cette grève jusqu'à ce que le gouvernement se montre raisonnable.» (Deník 20 minutes, 17 juin 2014).

26 «Nouvelle **journée d'action** des intermittents du spectacle demain lundi : Les intermittents du spectacle se préparent à une nouvelle journée de colère demain lundi, avec grèves et manifestation, pour obtenir du gouvernement qu'il ne donne pas son feu vert aux nouvelles règles durcissant le régime d'assurance-chômage.» (24) Paris-Normandie, 17 juin 2014.

27 Bérout, Lefèvre, 2010 : 97 a další.

28 Zákon č. 2/1991 Sb. – stávka může být vyhlášena zaměstnavatelem jen v případech souvisejících s uzavřením kolektivní smlouvy (ustanovení § 27 zák. č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů). Ten musí tři dny předem informovat odbory a zaměstnance, jichž se týká. Zaměstnanci mají přitom nárok na část průměrného výdělku (ustanovení § 30 zák. č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů).

se strany nedohodnou ve sporech ohledně uzavření kolektivní smlouvy)²⁹. Jelikož ve Francii stávka není definována zákonem, hranice stanoví soudní praxe. Některé typy stávek jsou sice nelegální (*grèves perlée, du zèle, d'autosatisfaction* apod.), ale jejich účastníci nejsou ve Francii soudně stíháni ani finančně postihováni. Podle Kasačního soudu je právo na stávku zaručeno ústavou. Soud vychází ze zásady, pokud není dokázán opak „každá stávka je zákonná“. Ve Francii se stávka vyhláší ještě před počátkem vyjednávání s cílem ukázat svou sílu. V jiných evropských zemích se nejprve vyjednává a teprve, když jsou jednání neúspěšná, se vyhlásí stávka. Všechny tyto zvláštnosti vysvětlují existenci velmi bohatého slovníku, na který jsme se snažili svým příspěvkem upozornit.

Literatura

- ADAM, G. 1981. *Histoire des grèves*. Paris, 1981.
- BÉROUD, S. et LEFÈVRE, J. 2010. Le corps syndical. In *Mots*, 2010, n° 94, p. 97 et suivantes.
- Manuel pratique du Droit de Grève, Direction des ressources humaines de la SNCF Ed., Paris, 2007.
- SIROT, S. 2002. *La grève en France, XIXe-XXe, une histoire sociale*. Paris, 2002.
- SOUDEILLE, J.-J. 1948. *Luttes sociales et grèves sous l'Ancien Régime – Vie et mort des corporations*. Paris, 1948.
- TOULET, M. et WOLFROM, M. 2006. *Grèves*. Paris, 2006.
- Lexique des termes juridiques 2014, Paris, Dalloz.
- BĚLINA, M. 2012. *Pracovní právo*. C. H. Beck 2012. <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=2~2F1991&rpp=15#seznam>.

THE CONCEPT AND TERMINOLOGY OF STRIKE IN FRENCH IN COMPARISON WITH CZECH

Abstract: The strike is one of the clichés associated with France. Compared with other European countries, the strikes there are more numerous, more violent and more spectacular. We can evoke as such the existence of a real culture of strike in France. This situation explains the existence of a very rich vocabulary which we suggest studying in this article. The term “grève” itself came into use relatively late, at the beginning of the 19th century, replacing other expressions such as “tric” or “coalition”.

Keywords: history of the word strike, concept of strike, vocabulary of strike, French labour law

JEL Classification: B15, J52, Z19

29 Z dosavadní české judikatury ovšem vyplývá, že „právo na stávku lze vykonat nejen ve sporu o uzavření kolektivní smlouvy, ale i za účelem obrany jiných hospodářských a sociálních zájmů zaměstnanců u jejich zaměstnavatele... Účast zaměstnance na stávce, jejímž účelem je prosazování personálních zájmů pracujících, je porušením pracovní kázně.“ – rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2002, sp. zn. 21 Cdo 2104/2001, uveřejněný pod číslem 63/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Dostupné z : http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7CFB2B841B49E450C1257A4E00692642?openDocument&Highlight=0.